

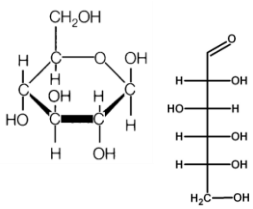
Glukóza

Ing. Martina Podborská, Ph.D.

OKB FN Brno

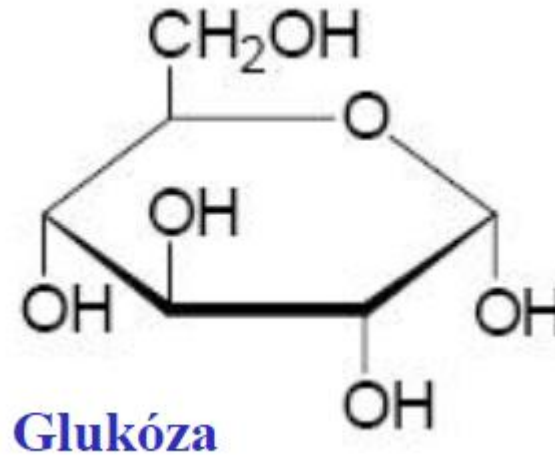
Zpracováno s pomocí přednášek RNDr. Petra Breineka

Školní rok 2015/2016

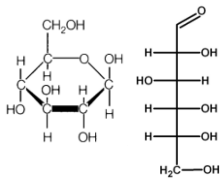

Glukóza – klinický význam

- ❑ **FPG (plazmatická koncentrace glukózy v žilní krvi nalačno)**

- ❑ **Koncentrace FPG (stanovení glykémie) je hlavní nástrojem pro:**
  - ✓ **určení diagnózy diabetu mellitu (DM)**
  - ✓ **vyhledávání osob se zvýšeným rizikem DM**

Glukóza

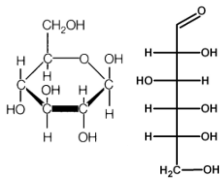

❑ Analyzovaný materiál:

- ✓ **B, S, P, U, CSF, výpotek**

❑ Preanalytické požadavky:

- ✓ pro diagnostiku diabetu mellitu je nevhodný odběr krve bez antiglykolitických přísad; ČSKB a Čs. diabetol. společnost (2005) doporučují:
  - ✓ **odběr krve nalačno (min. 8h lačnění)**
  - ✓ **stanovení v plazmě žilní krve (EDTA + NaF)**
  - ✓ **oddělení plazmy od krevních elementů do 60 min po odběru**
- ✓ při sběru moče uchovávat moč do doby analýzy při 4-8⁰C, je třeba zabránit bakteriální kontaminaci

Glukóza

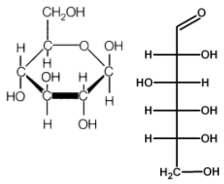
□ Odběr krve na stanovení glukózy:

□ Žilní krev:

✓ pro diagnostiku DM a pro případ, že jsou potřebná další laboratorní vyšetření

□ Kapilární krev:

✓ pro kontrolu léčby, ne pro diagnostiku

Glukóza

☐ Referenční meze:

✓ S, P-Glukóza: 3,9 – 5,6 mmol/l

✓ CSF-Glukóza: 2,8 – 3,9 mmol/l

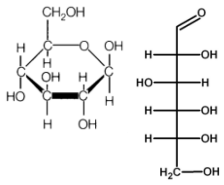
✓ dU-Glukóza: 0 - 1,7 mmol/24h

✓ P-Glukóza (oGTT nalačno): 3,9 – 5,6 mmol/l

✓ P-Glukóza (oGTT po 2h): 3,9 – 7,8 mmol/l

☐ Referenční metoda: ID-GC/MS (izotopová diluce a stanovení GC s MS)

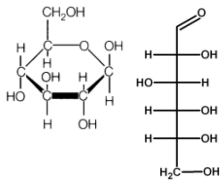
☐ Certifikovaný referenční materiál: SRM 909 NIST, NIST/SRM 917, NIST/SRM 965 (USA)

Diabetes mellitus a jeho typy

- ❑ **Diabetes mellitus 1. typu (IDDM, závislý na inzulinu):**
  - ✓ je způsoben absolutním nedostatkem inzulinu v důsledku zániku β -buněk pankreatu
- ❑ **Diabetes mellitus 2. typu (NIDDM, nezávislý na inzulinu):**
  - ✓ je způsoben relativním nedostatkem inzulinu – sníženou citlivostí tkání k inzulinu, hladina inzulinu přitom může být normální, zvýšená nebo snížená
- ❑ **Gestační diabetes mellitus:**
  - ✓ vzniká v průběhu těhotenství, po porodu většinou vymizí
- ❑ **Ostatní specifické typy diabetu mellitu:**
  - ✓ diabetes doprovází jiná onemocnění, např. endokrinní, genetická, zánětlivá nebo vyvolané některými léky

Diagnostická kritéria diabetu mellitu

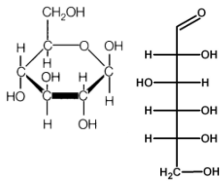
□ Klinické symptomy:

- ✓ P-Glu (náhodný odběr): $\geq 11,1$ mmol/l
- ✓ P-Glu (nalačno): $\geq 7,0$ mmol/l
- ✓ P-Glu (oGTT) po 2h: $\geq 11,1$ mmol/l
- ✓ opakované vyšetření

□ Rozhodovací meze:

FPG (mmol/l)	Interpretace
$< 5,6$ ($< 5,1$)*	Vyloučení diabetu mellitu
5,6 – 6,9	Zvýšená FPG (IFG, prediabetes)
$> 7,0$	Diabetes Mellitus

* při diagnostice gestačního diabetu

Doporučení ČSKB a ČDS

Česká společnost
klinické biochemie

Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně

česky | english

ČSKB | Odborné akce | Vzdělávání | Časopisy | **Doporučení** | Stanoviska | Spolupráce | Sekce laborantů | Kvalita | Legislativa | Odkazy

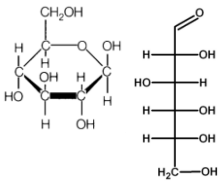
Archiv doporučení

Kalkulátory

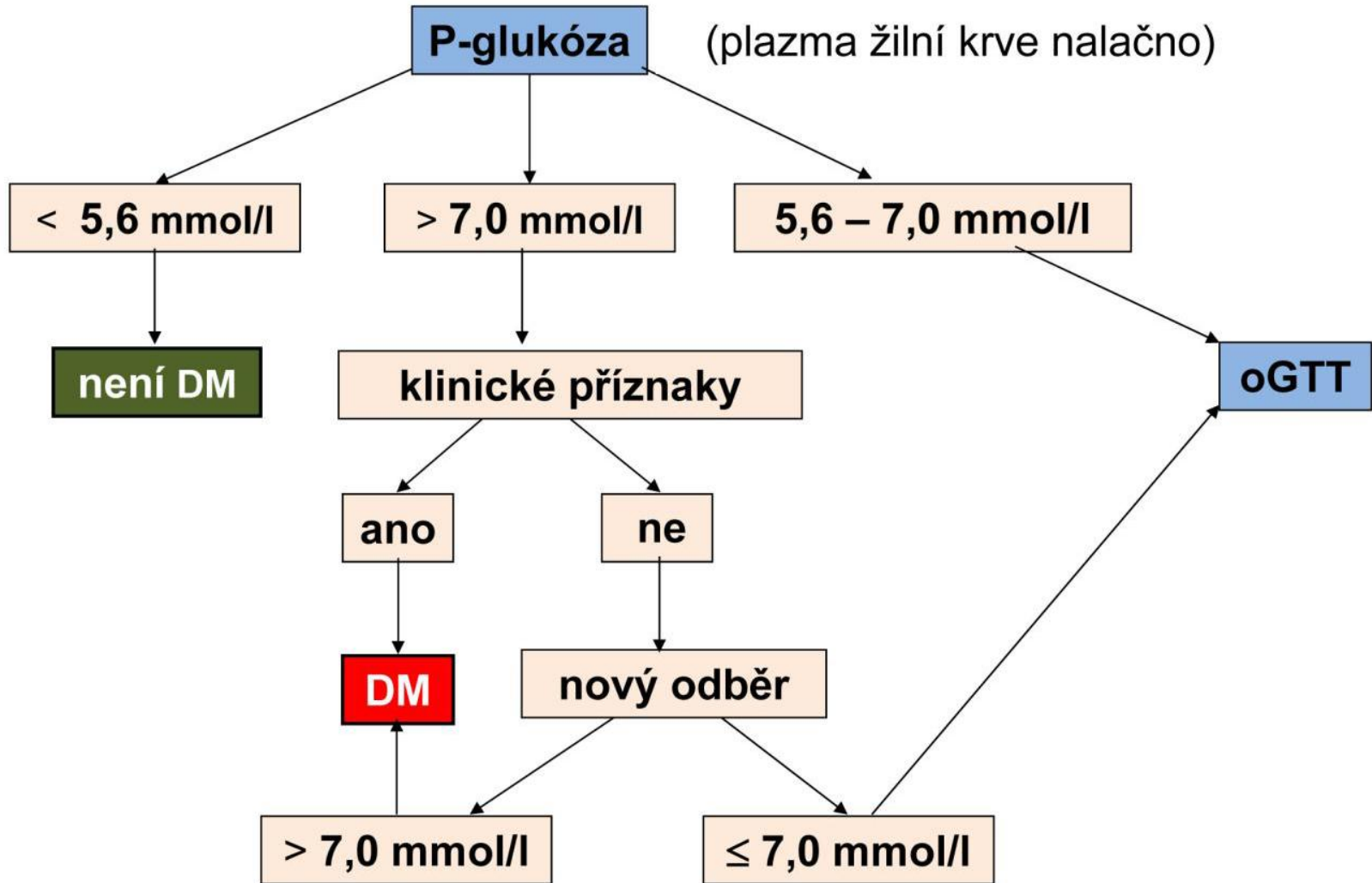
Doporučení výboru ČSKB

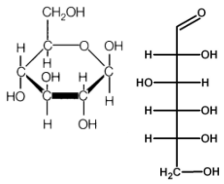
- [Doporučení ČSKB: Používání kardiálních troponinů při podezření na akutní koronární syndrom \(2015\)](#)
- [Doporučení k výpočtu nejistot kvantitativních výsledků měření v klinických laboratořích \(2014\)](#)
- [Doporučení o laboratorním screeningu vrozených vývojových vad v prvním a druhém trimestru těhotenství \(2014\)](#)
- [Diabetes mellitus - laboratorní diagnostika a sledování stavu pacientů \(2014\)](#)
- [Doporučení: Systém externího hodnocení kvality \(EHK\) \(2014\)](#)
- [Doporučení k použití, výběru a kontrole glukometrů \(2014\)](#)
- [Doporučení k diagnostice chronického onemocnění ledvin \(2014\)](#)
- [Doporučení k využití nádorových markerů v klinické praxi \(2013\)](#)
- [Doporučení pro diagnostiku a léčbu onemocnění štítné žlázy a těhotenství a pro ženy s poruchou fertility \(2012\)](#)
- [Stručné shrnutí výsledků srovnávací studie čtyř systémů POCT k měření HbA1c \(2011\)](#)
- [Pokyny pro odběr moče na toxikologické vyšetření \(2011\)](#)
- [Správné zavádění a používání prostředků POCT \(2011\)](#)
- [Doporučení k převzetí biologického materiálu klinickou laboratoří \(2011\)](#)
- [Glykovaný hemoglobin a jeho stanovení v režimu POCT. Minimum potřebných informací \(2011\)](#)
- [Doporučení pro laboratorní diagnostiku funkčních a autoimunních onemocnění štítné žlázy \(2011\)](#)
- [Vyšetřování proteinurie \(2010\)](#)

Algoritmus pro diagnostiku DM u dospělých

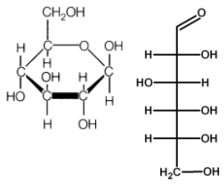

Požadavky na analytickou kvalitu měření

Mezilehlá preciznost	CV < 2,5 %
Pravdivost (Bias)	B < 2,0 %
Celková chyba	TE < 3,1 %
Metrologická návaznost	referenční metoda

- Doporučení ČDS a ČSKB; vydáno v únoru 2012, aktuální korekce 18.2.2015

Intraindividuální biologická variabilita	4,9	Preciznost odvozená z biologických variabilit	2,5
Interindividuální biologická variabilita	6,9	Pravdivost odvozená z biologických variabilit	2,2
Celková biologická variabilita	8,9	Celková chyba odvozená z biologických variabilit	6,9

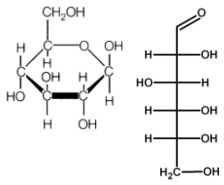
Glukóza – metody stanovení

---

1. Referenční metody:

a) ID-GC/MS a ID-LC/MS

- ✓ **standardní přidání značené glukózy C¹⁴ (izotopová diluce) do analyzovaného vzorku, následné rozdělení plynovou nebo kapalinovou chromatografií a stanovení glukózy hmotnostní spektrometrií**

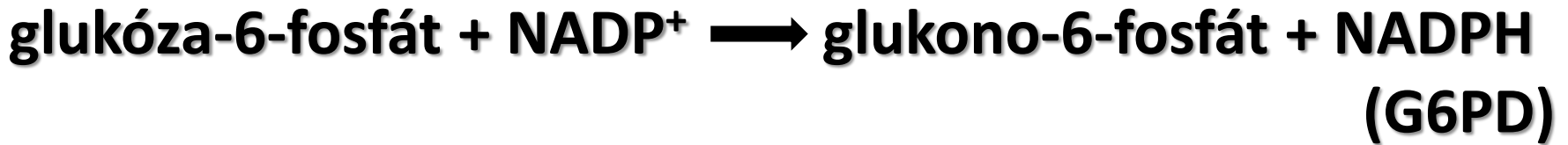

Glukóza – metody stanovení

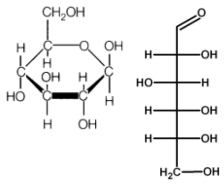
---

2. Doporučené rutinní metody – enzymové stanovení:

2.1 Metoda s hexokinázou a glukóza-6-fosfát (HK/G6PD):

- ✓ **vzrůst absorbance NADPH je přímo úměrný koncentraci glukózy ve vzorku a měří se fotometricky při 340 nm**
- ✓ **první reakce katalyzovaná hexokinázou není specifická pro glukózu (reagují všechny hexózy), ale specifita stanovení je získaná druhou reakcí, při které se stanovuje pouze fosforylovaná glukóza**

Glukóza – metody stanovení

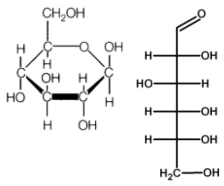
---

2. Doporučené rutinní metody – enzymové stanovení:

2.2 Metoda s glukózaoxidázou a peroxidázou (GOD/PAP):

- ✓ **vzrůst absorbance barevného produktu je přímo úměrný koncentraci glukózy ve vzorku a měří se spektrofotometricky při 340 nm**
- ✓ **první reakce je specifická, reakce na stanovení peroxidu vodíku však může být více či méně ovlivněna interferujícími látkami**

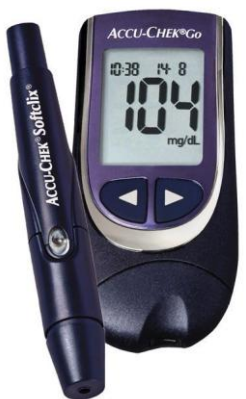

Glukóza – metody stanovení

3. Elektrochemické metody:

- ❑ Clarkova kyslíková elektroda
- ❑ Biosenzory s membránou se zakotvenou GOD
- ❑ Glukometry (POCT)

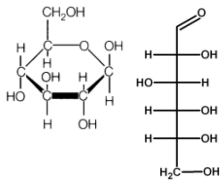
❑ glukometry

❑ lanceta

❑ automatický stolní analyzátor ke stanovení glukózy a laktátu (Biosen)

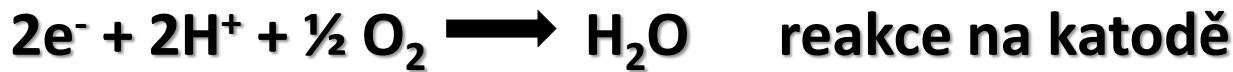
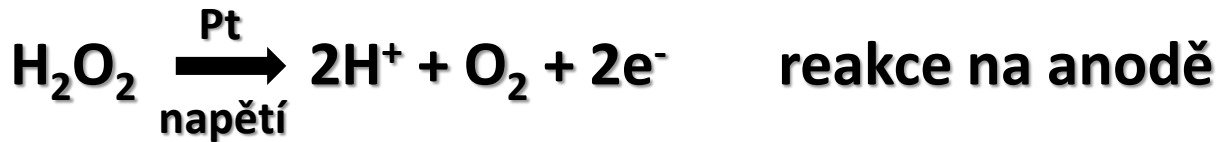
Glukóza – metody stanovení

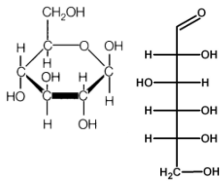
□ Princip: přímé elektrochemické stanovení

1. glukóza + O₂ $\longrightarrow$ glukonolakton + H₂O₂
(glukózaoxidáza)

2. elektrochemická redukce H₂O₂ na H₂O

3. vzniklý elektrický proud nebo náboj je úměrný koncentraci glukózy (amperometrické nebo coulometrické stanovení)

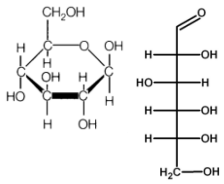
Glukóza – metody stanovení

❑ Glukometry:

- ❑ jsou určeny k selfmonitoringu pacientů s DM, dále pro ambulantní měření koncentrace glukózy
- ❑ použití glukometrů k dg. DM se nedoporučuje
- ❑ proti referenční metodě nesmí chyba měření překročit:
  - ± 0,83 mmol/l pro koncentrace < 5,6 mmol/l
  - ± 15% pro koncentrace ≥ 5,6 mmol/l
- ❑ kontroly osobních glukometrů srovnáním s měřením v laboratoři se doporučuje provádět v pravidelných časových intervalech minimálně jednou ročně

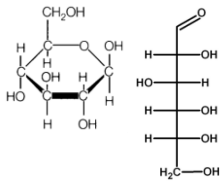

Glukóza v moči

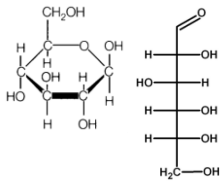
- ❑ **glykosurie: stanovení ztráty glukózy močí**
- ❑ **pro diagnostiku DM není stanovení doporučeno**
- ❑ **má jen orientační význam**
- ❑ **prakticky byla nahrazena selfmonitoringem glykemií**

Glukózový toleranční test (oGTT)

- ❑ po lačnění (10-14h) je provedeno stanovení glykémie v žilní plazmě a poté je podáno 75 g glukózy ve 300 ml vody
- ❑ po 2h fyzického klidu je proveden další odběr krve ke stanovení glykémie v žilní plazmě
- ❑ u gestačního oGTT: odběr krve před zátěží, 1h po zátěži a 2h po zátěži
- ❑ vyhodnocení oGTT:

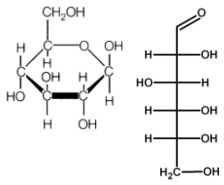
Glykémie v žilní plazmě za 2h	Klinický závěr
< 7,8 mmol/l	Diabetes mellitus vyloučen
7,8 – 11,0 mmol/l	Porušená glukózová tolerance
> 11,0 mmol/l	Diabetes mellitus potvrzen

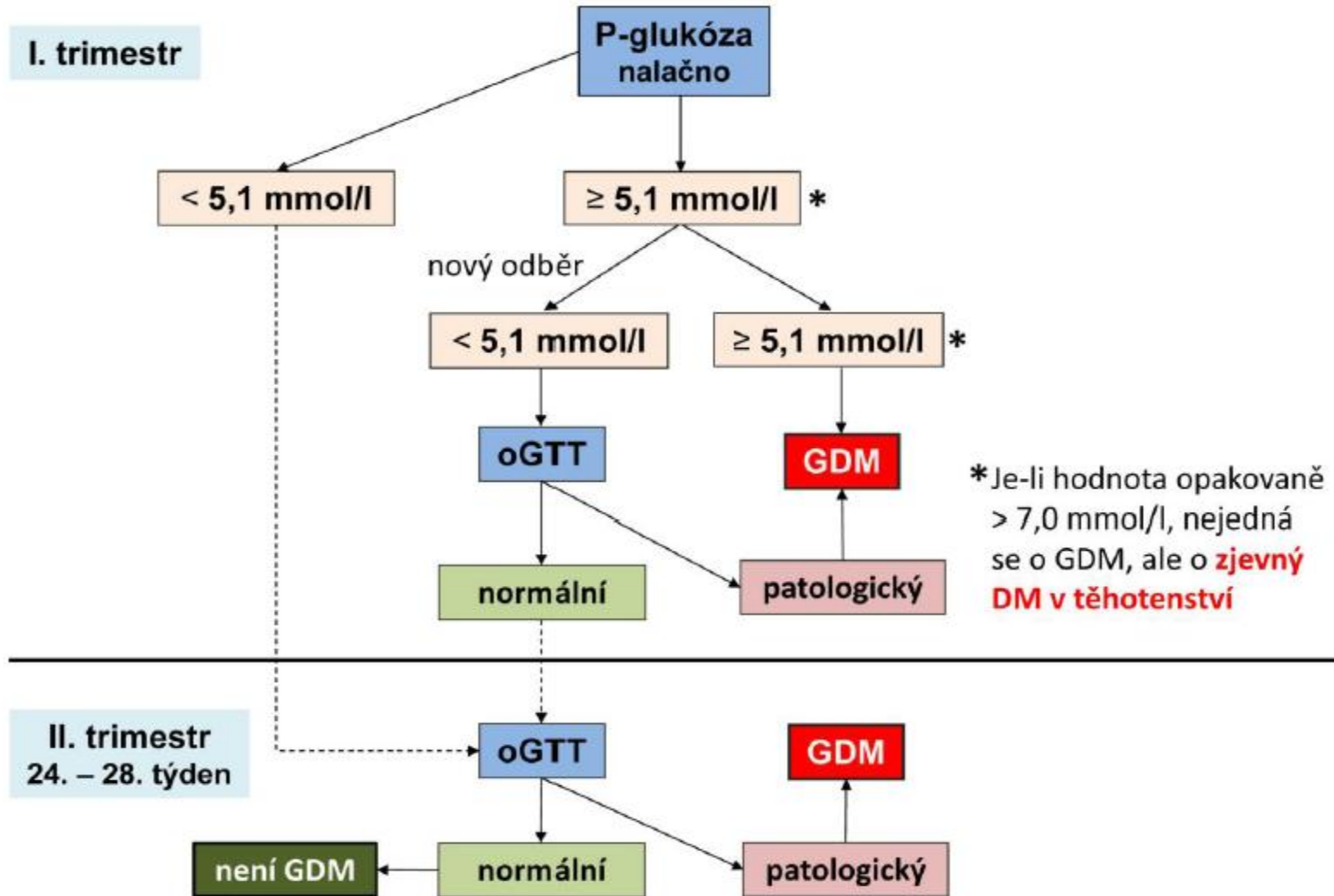
Glukózový toleranční test (oGTT)

- ❑ **používá se k potvrzení diagnózy DM v případech:**
  - ✓ **stavy IFG (prediabetu) s hodnotami FPG 5,6 až 7,0 mmol/l**
  - ✓ **těhotenství u skupin se zvýšeným rizikem vzniku DM**
  - ✓ **jedinci se zvýšeným rizikem vzniku DM**
  - ✓ **v situacích s FPG < 5,6 mmol/l při podezření na poruchu tolerance glukózy z předchozích vyšetření**

Algoritmus pro laboratorní screening GDM

- Doporučení ČDS a ČSKB; vydáno v únoru 2012, aktuální korekce 18.2.2015